

GOVOR NA ZATVARANJU

54. Teološko-pastoralnog tjedna

30. siječnja 2014.

PROF. DR. SC. TONČI MATULIĆ

Dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

U obraćanju na otvaranju ovogodišnjega 54. Teološko-pastoralnog tjedna ustvrdili smo da je temu i preporuku siromaštva u novije vrijeme ponovno otkrio i predložio Drugi vatikanski koncil koji je htio da siromašni u Crkvi i izvan Crkve ne ostanu samo »objekt« karitativne brige Crkve nego da postanu istinski »subjekt« u Crkvi i izvan Crkve. Siromašni i siromaštvo trebaju se ugrađivati u mentalitet, duhovnost i pastoralno djelovanje Crkve, a što je zahtjev samorazumijevanja Crkve kao takve. Poslijekoncilska teologija i učiteljstvo, svatko na svojem području, nastavili su s produbljivanjem teme siromaštva općenito i posebno u odnosu Crkve i siromaštva. Zajedno s papom Franjom danas već možemo ubrati pokoji plod tih poslijekoncilskih razvoja teološkog produbljivanja i učiteljskih smjernica. U najnovije vrijeme papa Franjo je u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* (EG), a naročito u drugome dijelu četvrtoga poglavlja, izložio i obrazložio potrebu uključivanja siromašnih u društvo (EG 186-216). Da bi ih se uključilo prema zamislima pape Franje, treba ih priznati i poštivati kao subjekte koji svojim siromaštvom mogu sve obogatiti i od kojih možemo puno toga naučiti. Snaga i bogatstvo siromaštva mogu pridonijeti procvatu nove evangelizacije. Siromašne ne smijemo držati podalje od sebe, pristajući na njihovu isključenost i odbačenost od društva, i samo smišljati strategije kako im eventualno pružiti karitativnu, tj. materijalnu pomoć. To je katkada nužno, ali nije dovoljno, jer siromasi su ljudske osobe s kojima se sam Krist poistovjetio pa to treba vrijediti i za Crkvu. Ići tim putem nesumnjivo je jedan od odgovora na zahtjeve nove evangelizacije, a njezina se novost treba prepoznati i u obnovljenom mentalitetu, duhovnosti i djelovanju Crkve prema siromašnima, kao i u odnosu Crkve prema siromašnima i siromaštvu općenito.

To ističemo zato da bismo potvrdili kako vršenje službe Petrova nasljednika pape Franje stoji u kontinuitetu s ranijim nastojanjima Crkve oko ispravnoga teološkog vrednovanja siromaštva u životu i poslanju Crkve, a naročito od Drugoga vatikanskog koncila. Pritom se ne treba odviše zamarati medijskim preuveličavanjima i nerijetko jednostranim pretjerivanjima o odnosu

pape Franje i siromaštva, jer su i papa Franjo i siromaštvo dio naravi i poslanja Crkve, a ne dva suprotstavljena tabora.

Teološko-pastoralno promišljanje o siromašnoj Crkvi i Crkvi za siromahe u novoj evangelizaciji koje u središtu čuva Isusa Krista i njegov evanđeoski nalog ni u čemu bitnome ne bi se razlikovalo od teološko-pastoralnog promišljanja o bogatoj Crkvi i Crkvi za bogataše u novoj evangelizaciji, budući da polazište nije ni jednostrano, a još manje zlonamjerno prebiranje o materijalnim dobrima Crkve.

Uz temu siromaštva i pape Franje želimo odvažno potvrditi jednu istinu. Franjina jednostavnost i neposrednost, njegovo ukazivanje na siromašnu Crkvu i usmjeravanje Crkve prema siromašnima, djelo su istoga Duha koji je prije pedeset godina Crkvi podario Drugi vatikanski koncil i koji je prošle godine Crkvi podario papu Fanju. Papa Franjo, kako sam reče, dolazi s kraja svijeta na kojemu se upravo zahvaljujući Koncilu rasplamsala živa svijest Crkve za služenje siromašnima i učinjeno je mnogo na obnovi mentaliteta, duhovnosti i djelovanja Crkve koja treba postati siromašnija materijalnim, a bogatija duhovnim bogatstvom. Čitava teologija stoji u tome. Preferencijalna opcija za siromašne koju je predložila konferencija latinoameričkih biskupa 1968. godine u Medellinu u Kolumbiji vjerna je izvedenica iz slova i duha Koncila koji je evanđeosko siromaštvo ugradio u sve pore nauka i obnove Crkve.

Tako Koncil u općemu pozivu na svetost u Crkvi prepoznaje i poziv svih vjernika na siromaštvo u slobodi djece Božje (usp. LG 42); u ekumenskome djelovanju Crkve zahtijeva zajedničko zauzimanje svih kršćana protiv siromaštva i nepravde u svijetu (usp. *Unitatis redintegratio*, 12); u misijskom djelovanju Crkve treba ići istim putem Krista, dakle putem siromaštva, poslušnosti, služenja i žrtvovanja samoga sebe do smrti (usp. *Ad gentes*, 5); u vršenju svećeničke službe u Crkvi prezbiteri trebaju posebnu pozornost posvetiti siromašnima i slabima s kojima se sam Krist poistovjetio (usp. *Presbyterorum ordinis*, 6); u redovničkom životu nije dovoljna samo materijalna ovisnost o poglavaru, nego je potrebno stvarno siromaštvo duha čije je jedino blago na nebesima (usp. *Perfectae caritatis*, 13) itd.

Koncilski naglasci o siromaštvu bili su i ostali mogući zato jer je jedino blago Crkve na nebesima u Kristu kojemu se kradljivac ne približava niti ga moljac rastače (usp. Lk 12,33). Baš zbog toga i samo zbog toga Crkva više cijeni udovičin novčić, nego darove bogataša koji daju od svojeg suviška (usp. Mk 12,33-34). Zbog toga se, a kako to izjavljuje Koncil, »Crkva služi vremenitim stvarima koliko to zahtijeva njezina misija. Ali ona ne stavlja svoju nadu u povlastice što joj ih pruža građanska vlast. Štoviše, ona će se

odreći korištenja nekih zakonito stečenih prava kad se ustanovi da bi se njihovim korištenjem mogla dovesti u sumnju iskrenost njezina svjedočanstva ili ako nove prilike traže drugo uređenje» (*Gaudium et spes*, 76). To može izjaviti samo Crkva kojoj su *opes humanae* ili ljudska sredstva zadnja rupa na evanđeoskome sviralu, ali su ipak jedna rupa da Crkva može pomoću tih sredstava vršiti svoje božansko poslanje na zemlji. Svaka druga priča puka je ideologija ili utopija.

Koncil je izjavio da je samo Krist »svet, nevin i neporočan« (Heb 7,26), dok Crkva u svojem krilu obuhvaća i grešnike te je u isti mah sveta i potrebna čišćenja i baš zbog toga stalno vrši pokoru i obnovu (usp. LG 8). U tome smislu Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu svojim 53. Teološko-pastoralnim tjednom posvećenim temi siromaštva daje svoj nenadomjestivi doprinos obnovi Crkve.

Ovogodišnji 54. Teološko-pastoralni tjedan nastojao je krenuti od bitnoga i kričio je nove putove do bitnoga, izmičući napastima površnih slogana i jednostranih dijeljenja moralnih lekcija bez osobnog pokrića. Smisao bitnoga pokazuje da je Crkva od početka bila i ostala siromašna Crkva. Ona je od početka bila i ostala Crkva siromašnih i Crkva za siromašne. Pavlovo svjedočanstvo pred Crkvom u Jeruzalemu potvrđuje da se u svim vidovima evangelizacije treba uvijek sjećati siromaha (usp. Gal 2,10).

Nažalost, siromaštvo Crkve često se mjerilo, a čini se da je to danas dominantna tendencija, polazeći od *opes humanae* ili ljudskih sredstava kojima Crkva raspolaže da može djelotvorno nastavljati Kristovo djelo otkupljenja. No, ljudska sredstva nisu blago Crkve u kojemu bi bilo i njezino srce. Promatranje Crkve izvana, katkada i ponegdje može ostaviti dojam materijalnoga bogatstva Crkve, zanemarujući pritom ili čak svjesno prešućujući činjenicu da *opes humanae* s kojima Crkva raspolaže imaju samo jednu, jedinu i isključivu svrhu: služe evangelizaciji. Stoga teološka obrada teme Crkve i siromaštva treba voditi računa da Crkva nije samo Crkva siromašnih, što bi je odmah učinilo i ovozemaljski siromašnom Crkvom. Crkva je, naime, Crkva svih. Ona je Crkva u jednome dahu i siromašnih i bogatih. Ona je umah Crkva slabo stojećih i dobro stojećih u svijetu. Ta činjenica neizbježno izaziva napetosti u samoj Crkvi. A teološki smisao napetosti nalazi se u napetosti tijela koje žudi protiv Duha i Duha koji žudi protiv tijela (usp. Gal 5,17). Crkva, dakle, nije samo Crkva siromašnih, a da bi nužno bila materijalno siromašna Crkva, nego je ona Crkva siromašna u duhu koja okuplja sve ljude bez razlike. Crkva samu sebe ne može drukčije razumijeti nego kao siromašnu Crkvu i Crkvu siromašnih u evanđeoskome smislu. Bilo je potrebno krenuti od bitnoga da bi se umaklo

napastima prizemnoga zavirivanja u džepove i pružanja ruke s namjerom da se opipa debljina novčanika.

Došlo je vrijeme da se javno izreknu riječi zahvale. Ponajprije članovima Povjerenstva za Teološko-pastoralni tjedan, predsjedniku Anti Barišiću i članovima Boži Lujicu i Tomislavu Kovaču, koji su podnijeli najveći teret oko organizacije i realizacije. Dečki, od srca vam hvala i preporučamo se za ubuduće!

Zahvala ide svim predavačima koji su prihvaćanjem sudjelovanja, pripremom, izlaganjem i raspravama dijelili s nama bogatstvo svojih teoloških i drugih znanja i iskustava.

Zahvala ide stručno-administrativnim službama našega Fakulteta, koje su svojom raspoloživošću i marljivošću učinile da puno toga oko Teološko-pastoralnoga tjedna skladno funkcionira na dobrobit svih.

Zahvala Domagoju Matoševiću, rektoru, u zajedništvu s drugim poglavarima i sjemeništarcima Međubiskupijskog sjemeništa ovdje na Šalati, za domaćinstvo, gostoprimstvo i pomoć da Teološko-pastoralni tjedan ne samo uspije nego ostane u lijepom sjećanju.

Zahvala predsjedateljima euharistijskih slavlja, kardinalu Josipu Bozaniću i mons. Slobodanu Štambuku, biskupu hvarskom, i za upućene pastirske riječi.

Zahvala svim bogoslovima, bogoslovskom oktetu, za sve logističke poslove i podršku, na svim mjestima i u svakom pogledu, kod prijave, ovdje u dvorani, na hodnicima, u Crkvi kod ceremonija i liturgijskog pjevanja.

Zahvala mješovitom zboru Instituta za crkvenu glazbu za sudjelovanje u liturgijskom slavlju prvoga dana.

Zahvala našim podupirateljima i medijskim pokroviteljima izdavačkim kućama Kršćanskoj sadašnjosti i Glasu Koncila.

Zahvala svim medijima i novinarima, crkvenim i svjetovnim, koji su ovaj događaj uprisutnili u čitavoj hrvatskoj javnosti, a nadamo se da će ga držati živim i dalje.

Zahvaljujem svima vama, drage sestre i braćo, sudionici 54. Teološko-pastoralnoga tjedna, u zajedništvu s našim pastirima, a posebice u zajedništvu s uzoritim gospodinom kardinalom Josipom Bozanićem, nadbiskupom zagrebačkim i velikim kancelarom Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji svojom nazočnošću i sudjelovanjem niste samo uzveličali ovaj skup nego ste ga ponovno učinili smislenim, opravdanim, plodnim i obećavajućim za buduće Teološko-pastoralne tjedne.

Dragi prijatelji, svi zajedno, i svatko osobno, uzmimo i prihvatimo riječi iskrene zahvale za doprinos trodnevnome zajedništvu vjere pod skute našega ponosnog Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Katolički bogoslovni fakultet nas je uputio u vjeru koja traži razumijevanje – u teologiju. KBF i danas nastoji držati zapaljenu svijeću teološkoga promišljanja i pastoralnoga djelovanja.

Katolički bogoslovni fakultet vas sve očekuje i dogodine na istome mjestu s novom temom i nadahnućima teoloških promišljanja i pastoralnih traganja.

Na kraju, neka vas sve Krist Gospodin, koji je premda bogat postao siromašan, obogati svojim siromaštvom.

Želim vam sretan put i neka Vas Bog čuva na povratku.

Proglašavam 54. Teološko-pastoralni tjedan zatvorenim.